

A child wearing a yellow jacket, a red hood, and a grey helmet is swinging on a swing set. The child is seen from the back, holding the blue swing chains. The background is a blurred outdoor setting with trees and a building.

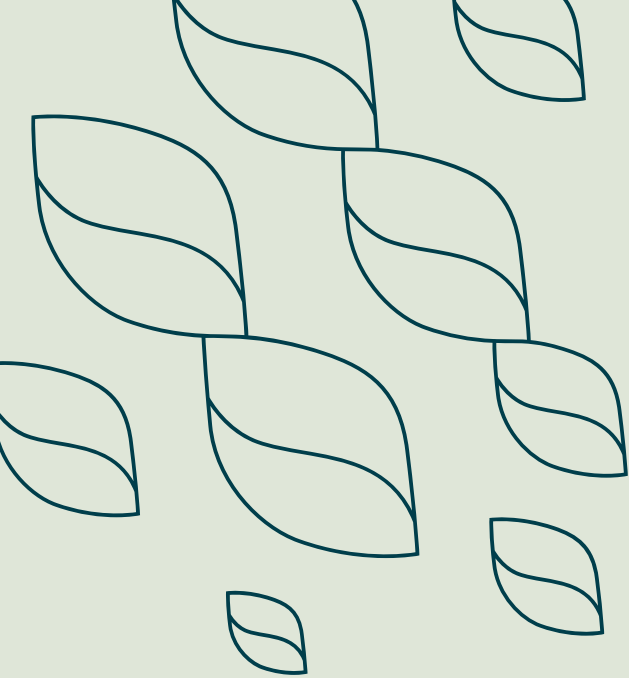
Turvallisuus lapsen oikeutena

Elina Pekkarinen

Lapsiasiavaltuutettu

**Turvallisuus investointina – lapsen oikeuksien
ajankohtaispäivä**

17.11.2022

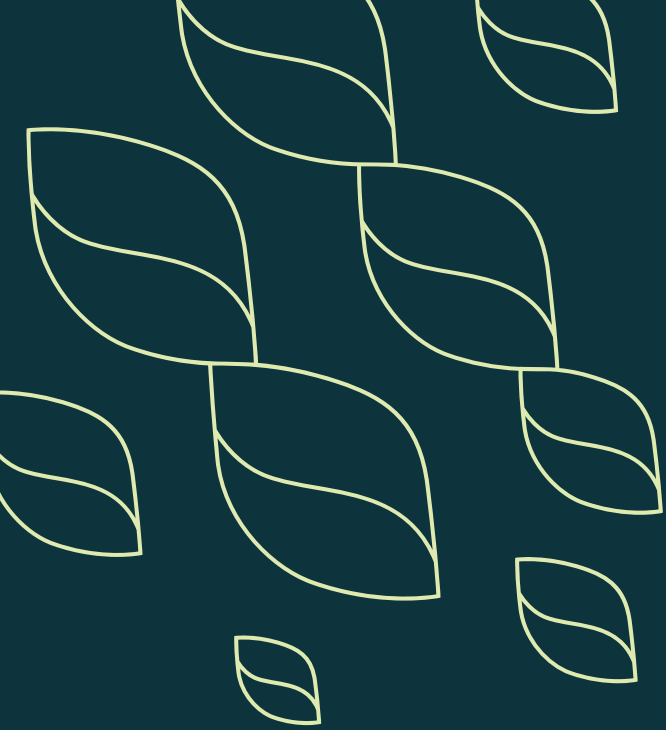
Lapsen oikeus turvallisuuteen

- Lapsen oikeus turvallisuuteen mainitaan useissa YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommenteissa.
- Suomalaisen lainsäädännön mielestäni kaunein säännös on lain lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1 § 3 mom.:

Lasta tulee kasvattaa siten, että lapsi saa osakseen ymmärtämystä, turvaa ja hellyyttä.

- Turvallisuuden vaatimus toistuu myös muissa laeissa, esimerkiksi lastensuojelulain 1 §:ssä:

Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.

Miksi turvallisuus?

- Vaikka suomalaisten lasten turvallisuus on parantunut, monet tekijät edelleen uhkaavat sitä.
- Väkivalta – etenkin lähi- ja vertaissuhteissa – ja tapaturmat – etenkin liikenteessä ja vesistöillä – ovat edelleen huolestuttavan yleisiä.
- Digitaalinen toimintaympäristö muodostaa lapsille uusia turvallisuusuuhkia.
- Ilmastonmuutos aiheuttaa lapsille ahdistusta ja turvattomuuden tunnetta.
- Covid-19-pandemia on muistuttanut, että myös tartuntataudit muodostavat uhan lasten turvallisuudelle.
- Ukrainan sota osoittaa, että aseelliset konfliktit voivat tulla lähelle.

Lapsiin kohdistuvan väkivallan kehitys

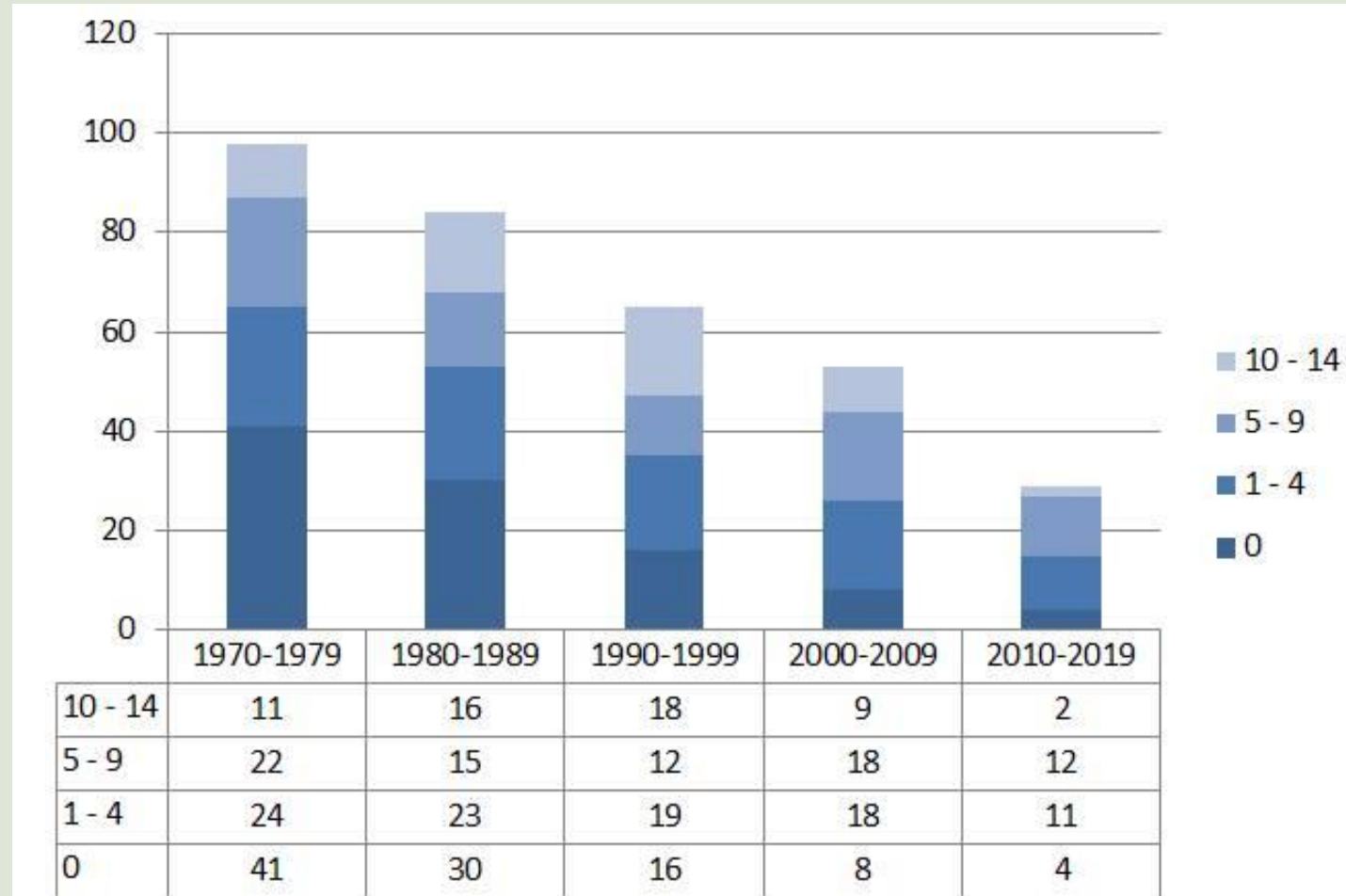
- Yleisesti ottaen kehitys on ollut erittäin myönteistä niin asenteiden, koetun väkivallan kuin ilmi tulleen väkivallan osalta, mutta vuonna 2020 tapahtui käänne huonompaan
- Edelleen n. 10 % yhdeksäsluokkalaisista kertoo joutuneensa fyysisen pahoinpitelyn uhriksi, viikoittaista kiusaamista kertoo kokevansa yli 5 % 8. ja 9. luokkalaisista (Nuorisoriikoskysely, Kouluterveyskysely)
- Anonyymissa kyselytutkimuksessa (Peltonen ym. 2014) 6 % äideistä kertoi kohdistaneensa lapseensa vakavaa fyysistä väkivaltaa kuluneen 12 kk:n aikana
- Kaiken väkivallan (ml. kiusatuksi tulemisen) riski on suurempi, jos perheessä on kuormittavia tekijöitä, lapsella on jokin erityisominaisuus tai hän kuuluu vähemmistöön.

Väkivalta läheisuuhteissa

- Kouluterveyskysely osoitti jo 2021 nousua etenkin tyttöjen kokemassa henkisessä väkivallassa (8. ja 9. luokkalaiset 36,5 → 42,5 %), seksuaaliväkivallassa (ammattiin opiskelevat 13,1 → 19 %) ja häiritsevässä seksuaalisessa ehdottelussa sekä ahdistelussa (kaikki 33 → 50 %)
- Tuore lapsiuhritutkimus osoitti myönteisen kehityksen lähisuhdeväkivallassa pysähtyneen ja etenkin henkisen väkivallan perheissä lisääntyneen (6. luokkalaiset 25 % → 32 %)
- Lastensuojelun Keskusliiton selvityksessä asenteet kuritusväkivaltaa kohtaan olivat höllentyneet ja lasten kovakourainen retuuttaminen ja kiinni käyminen lisääntynyt 14 %:sta 32 %:iin.

Alle 15-vuotiaiden väkivaltainen kuolema (murha, tappo tai muu tahallinen pahoinpitely) 1970-luvulta 2010-luvulle (edit. Mika Gissler)

- Mikä on tilanne 2020-luvulla?

Väkivalta vertaissuhteissa

- Etenkin alle 15-vuotiaiden poliisin tietoon tulleet väkivallanteot ovat lisääntyneet voimakkaasti
 - Osin lainsäädäntömuutoksen seurausta, mutta törkeät tekomuodot kielivät muustakin
- Itseään toteuttavat ennusteet? Nuorisokulttuuri? Sosiaalisen median vaikutus?
- Väkivalta on erityisen haitallista lapsille, koska se vaikuttaa niin yksilön terveyteen ja kehitykseen kuin koko yhteisön toimintaan ja kokemukseen
- Väkivaltaisessa ympäristössä etenkin pelko leviää nopeasti.

Mitä pelko on?

”Pelko ei asetu rationaalisen ja irrationaalisen vastakkainasetteluun. Pelko voi olla ymmärrettävää monesta eri näkökulmasta, ja se on kokijalleen ongelma riippumatta sen suhteesta laskennalliseen riskiin.”

(Hille Koskela 2009, 89.)

- Pelko on voimakas ja luonnollinen kokemus.
- Pelko ei ole turhaa tai hölmöä – se on kokijalleen todellista ja sellaisena sitä tulee käsitellä.
- Lapsilla pelot ovat yleisiä.
- Lapsibarometrissa (6-vuotiaat) yleisin pelon aihe on ollut pimeä.
- Nuorisobarometrissa (15-24-v.) yleisiä turvattomuuden aiheita olivat ihmisen aiheuttama ilmastonmuutos ja kansainvälinen terrorismi sekä oma toimeentulo ja oma tulevaisuus.

Miksi pelkoa pitää torjua?

- Voimakas pelko voi toistuessaan heikentää lapsen hyvinvointia merkittävästi.
- ACE (adverse childhood experiences) –tutkimusala on tehnyt näkyväksi kaltoinkohtelun seuraukset lapsen psykofyysiselle kehitykselle – tässä tarkastelussa pelosta aiheutuvat stressihormonit ovat merkittävässä roolissa.

Miten lasten turvallisuutta voi lisätä?

- Rakenteellista turvallisuutta lisätään luottamusta herättävän kansallisen ja kansainvälisen turvallisuuspolitiikan avulla sekä instituutioiden resursseihin ja suunnitteluun panostamalla.
- Sosiaalista turvallisuutta lisätään huolehtimalla lakien ja ohjelmien toimeenpanosta, perheiden toimeentulosta ja palveluista, ehkäisemällä parisuhteiden ristiriitoja ja väkivaltaa sekä estämällä rikollisuutta.
- Yhteiseksi koettu elinympäristö edistää turvallisuuden kokemusta.
- Lapsilla turvallisuuden kokemusta edistetään tehokkaimmin hyvällä perushoivalla, hellyydellä ja läsnäololla.
- Lapsille tärkeitä turvallisuutta lisääviä tekijöitä kuvataan joulukuussa julkaistavassa lapsibarometrissa.

Lopuksi

- Turvallisuus on lapsen kehitykselle välttämätön ja tärkeä tekijä.
- Turvallisuuden edistäminen ehkäisee myös fyysisiä tapaturmia ja kuolemantapauksia.
- Siinä missä pelko heikentää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia, turvallisuus edistää sitä.
- Turvallisen kasvuympäristön luominen on konkreettinen tapa edistää lapsen oikeuksia.
- Lisäksi se on usein mahdollisuuksien rajoissa.

A person wearing a beanie and a jacket with a backpack is seen from behind, looking towards a large, multi-story building. The scene is dimly lit, suggesting dusk or dawn, and the overall color palette is a muted teal. The word "Kiitos!" is overlaid in the center in a white, italicized font.

Kiitos!